

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЩЕРБАТЮК ДАР'Я СЕРГІЙВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 35.073.5
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Д. С. ЩЕРБАТЮК
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ЯКОБЧУК Валентина Павлівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ЩЕРБАТЮК Дар'ю Сергійвну**
допущено до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» травня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

«_____» травня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ЩЕРБАТЮК Дар'я Сергійвна** захистила
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

ЩЕРБАТЮК Д. С. Економічна політика держави в умовах повоєнного відновлення – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Економічна політика держави в умовах повоєнного відновлення є надзвичайно важливою для забезпечення стабільного та сталого розвитку країни, яка переживає військовий конфлікт. Основні завдання такої політики включають відновлення інфраструктури, стимулювання економічного зростання, забезпечення соціальної стабільності. Ця тема охоплює аналіз теоретичних підходів до формування економічної політики в повоєнний період, включаючи кейнсіанські, монетаристські та інституціональні підходи.

Особлива увага приділяється практичним аспектам реалізації економічної політики, таким як фіскальна та монетарна політика, залучення міжнародної допомоги та інвестицій, а також регулювання ринку праці та соціальної сфери. У дослідженні розглядаються конкретні механізми і стратегії, які можуть бути застосовані для успішного відновлення економіки, включаючи реконструкцію критичної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток технологій і інновацій, а також заходи щодо підвищення рівня життя населення. Також аналізуються приклади повоєнного відновлення в різних країнах для ідентифікації ефективних практик та можливих ризиків. Дослідження спрямоване на розробку рекомендацій для політиків і урядовців щодо розробки та впровадження ефективної економічної політики в умовах повоєнного відновлення, враховуючи специфічні виклики і можливості, що стоять перед країною.

Ключові слова: економічна політика, публічне управління, адміністрування, відновлення, соціально-економічний розвиток, територіальні громади, воєнна агресія.

ANNOTATION

SHCHERBATIUK D. Economic policy of the state in the conditions of post-war reconstruction – Qualification work on the rights of the manuscript. Qualification work for a bachelor's degree in specialty 281 - Public Administration and Management - Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The economic policy of the state in the context of post-war reconstruction is extremely important for ensuring the stable and sustainable development of a country experiencing a military conflict. The main tasks of such a policy include restoring infrastructure, stimulating economic growth, and ensuring social stability. This topic covers the analysis of theoretical approaches to economic policy making in the post-war period, including Keynesian, monetarist and institutional approaches.

Particular attention is paid to the practical aspects of economic policy implementation, such as fiscal and monetary policy, attracting international assistance and investment, and regulating the labor market and social sphere. The study examines specific mechanisms and strategies that can be used to successfully restore the economy, including the reconstruction of critical infrastructure, support for small and medium-sized businesses, the development of technology and innovation, and measures to improve living standards. It also analyzes examples of post-war recovery in different countries to identify effective practices and possible risks. The study is aimed at developing recommendations for policy makers and government officials on the development and implementation of effective economic policy in the context of post-war recovery, taking into account the specific challenges and opportunities facing the country.

Keywords: economic policy, public management, administration, recovery, socio-economic development, territorial communities, military aggression.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	9
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	27
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження економічної політики в умовах повоєнного відновлення обумовлена необхідністю швидкого і ефективного відновлення економіки, інфраструктури та соціальної сфери країн, що переживає військову агресію. Відновлення економіки є важливим фактором забезпечення стабільності та сталого розвитку, а також підвищення якості життя населення. Військова агресія рф завдає значної шкоди економіці, руйнуючи інфраструктуру, порушуючи виробничі ланцюги, знижуючи інвестиційну привабливість та призводячи до масових переміщень населення. Відновлення економіки після таких руйнувань є складним та довготривалим процесом, який вимагає чіткої стратегії і координації зусиль на всіх рівнях державного управління.

Воєнний стан супроводжується соціальними потрясіннями, безробіттям і бідністю, тому ефективна економічна політика може сприяти зменшенню соціальної напруженості, забезпеченню зайнятості, поліпшенню житлових умов та загальному підвищенню рівня життя. Це, в свою чергу, сприяє політичній стабільності та запобігає повторним конфліктам. Повоєнне відновлення вимагає інтеграції країни у світову економіку, що включає відновлення та розширення зовнішньоекономічних зв'язків, залучення іноземних інвестицій і допомоги міжнародних організацій. Ефективна економічна політика повинна враховувати глобальні економічні тенденції та сприяти побудові конкурентоспроможної економіки.

Аналіз історичних прикладів повоєнного відновлення (таких як після Другої світової війни в Європі, В'єтнамської війни або конфліктів у Балканах) дозволяє виділити ефективні стратегії та інструменти економічної політики, які можуть бути адаптовані до сучасних умов. Цей досвід є надзвичайно важливим для розробки оптимальних шляхів відновлення економіки. Сучасний світ стикається з новими викликами, такими як глобалізація, технологічний прогрес, зміни клімату та епідемії. Повоєнне відновлення надає можливість інтегрувати

ці фактори в економічну політику, використовуючи інноваційні підходи та сучасні технології для побудови стійкої і диверсифікованої економіки. Актуальність економічної політики в умовах повоєнного відновлення полягає у вирішальній ролі держави у відновленні економічної та соціальної сфери. Ефективна економічна політика сприяє швидкому відновленню, забезпеченню стабільності та інтеграції в світову економіку, що є ключовим для довгострокового розвитку країни.

Відомі українські дослідники приділили увагу політиці державі в сфері соціального та економічного розвитку, а саме М. Орлатий, С. Романюк, І. Дегтярьов, О. Скидан, О. Дацій . Вони вважали, що державне регулювання економічного розвитку має ґрунтуватись на визначенні пріоритетів, враховуючи тенденції та проблеми управління ресурсним потенціалом, інфраструктурним забезпеченням тощо. Ці підходи дали можливість сформувати *мету кваліфікаційної роботи*, дати теоретико-методологічне обґрунтування та розробити практичні рекомендації по удосконаленню економічної політики влади в умовах повоєнного відновлення.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- розкриття теоретичних основ формування і реалізації економічної політики держави;
- аналіз механізмів публічного адміністрування економіки в умовах воєнного стану;
- відображення проблем удосконалення економічного регулювання і шляхів їх вирішення в умовах воєнного стану;
- визначення пріоритетів стратегій повоєнного відновлення економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес формування і реалізації економічної політики держави. *Предметом* є питання визначення пріоритетів економічної політики держави в умовах повоєнного відновлення.

Дослідження економічної політики держави в умовах повоєнного відновлення вимагає застосування різних наукових методів для отримання

точних та обґрунтованих висновків. Це використання статистичних даних для оцінки економічного стану країни, рівня руйнувань, потреб у відновленні та ефективності здійснюваних політик, збір первинної інформації шляхом опитувань громадян, бізнесу, державних службовців та експертів, аналіз конкретних прикладів відновлення економік інших країн після війни для порівняння та запозичення успішних практик.

Для прогнозування економічного зростання, оцінки впливу різних факторів на економіку та перевірки гіпотез щодо ефективності економічної політики, зроблено оцінку залежностей між різними економічними змінними, що дозволяє виявити ключові чинники відновлення. Проведено виявлення взаємозв'язків між компонентами економічної системи, зроблено аналіз взаємодії між різними секторами економіки, державними інститутами та суспільством. Проведено аналіз досвіду інших країн, які пережили подібні виклики, для визначення найефективніших підходів до відновлення, досліджено історичні приклади повоєнного відновлення для вивчення довгострокових наслідків різних економічних політик. Використання цих методів у комплексі дозволяє отримати всебічне розуміння процесів і чинників, що впливають на економічну політику держави в умовах повоєнного відновлення, та розробити ефективні стратегії для забезпечення сталого розвитку.

Інформаційною базою при написанні кваліфікаційної роботи є законодавство, статистичні дані, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених, періодичні видання. За підсумками написання кваліфікаційної роботи опубліковано дві тези в збірниках науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури .

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Економічна політика держави є комплексом заходів, що спрямовані на регулювання економічної діяльності економічних суб'єктів для досягнення економічного зростання та розвитку країни та забезпечення стабільності, справедливості та ефективності економічних процесів. Важливими цілями сучасної економічної політики є досягнення стійкого економічного зростання, через відновлення та стимулювання виробництва, збільшення національного доходу, досягнення ефективної зайнятості, шляхом мінімізації рівня безробіття, стабілізація цін та забезпечення контролю за інфляцією для підтримки купівельної спроможності громадян, забезпечення соціальних гарантій населенню, соціальної справедливості, зменшення нерівності в доходах тощо. В умовах посилення глобалізації та геополітичних викликів і загроз потрібна збалансованість зовнішньоекономічних відносин, забезпечення рівноваги між експортом і імпортом [1].

Інструментарій економічної політики включає фіскальну політику, що включає регуляторні дії уряду з державними витратами і податковою системою. Держава може впливати на економічну активність шляхом зміни обсягу і структури державних видатків та доходів. Монетарну політику спрямовану на регулювання грошової маси і процентних ставок. Центральний банк країни використовує інструменти монетарної політики для контролю над інфляцією і стимулювання економічного зростання. В цілому регуляторна політика включає розробку і впровадження правил і норм, які регулюють діяльність підприємств і захищають права споживачів, працівників та навколишнього середовища [2].

До важливих інструментів сучасної економічної політики належать антициклічні, антиінфляційні та зовнішньоекономічні дії уряду, що охоплюють заходи щодо регулювання циклів ділової активності, монетарної маси в обігу,

зовнішньої торгівлі, інвестицій і валютного курсу для забезпечення економічної стабільності і конкурентоспроможності національної економіки на міжнародному ринку. Механізми реалізації економічної політи можуть носити прями і опосередкований характер, через втручання держави через закони, постанови і директиви, які безпосередньо впливають на економічні процеси. Прикладами є мінімальна заробітна плата, екологічні стандарти, ліцензування, носити тактичний і стратегічний характер, бути директивними і індикативними тощо. Непряме регулювання включає використання економічних стимулів і дезінситувів, таких як податкові пільги, субсидії, квоти та тарифи. Економічна політика держави базується на різних теоретичних засадах, які визначають її цілі, інструменти і механізми реалізації. Відповідно до обраної теорії, держави використовують різні підходи для забезпечення економічної стабільності, зростання і соціальної справедливості [3].

Сучасна економічна політика в Україні відображає складний та динамічний характер змін викликаних глобалізацією економічних процесів, необхідністю адаптації до швидких технологічних змін, екологічних викликів, нових соціальних потреб, кризових явищ викликаних війною. Отже, держава розробляє і реалізує політику, спрямовану на стимулювання зростання, забезпечення стабільності, проведення технологічних трансформацій та цифровізацію економіки. Цифровізація економіки стає ключовим пріоритетом, що включає підтримку розвитку інформаційних технологій, створення умов для цифрової трансформації бізнесу та державного сектору, розвиток електронного уряду і сприяння цифровій грамотності населення. Для забезпечення повоєнного відновлення держава має активно інвестувати у наукові дослідження та розробки, створюючи інноваційні кластери та підтримуючи стартапи. Інноваційна економіка забезпечує конкурентоспроможність на глобальному ринку та сприяє створенню високотехнологічних робочих місць [4].

В умовах руйнації енергетичної інфраструктури державні інститути влади мають вкладати значні кошти в розвиток відновлюваних джерел енергії, таких

як сонячна, вітрова, гідро- та геотермальна енергія, це сприятиме зменшенню залежності від викопних видів палива, зниженню викидів парникових газів, посилення екологічних стандартів, розвиток законодавства з охорони навколишнього середовища та підтримка ініціатив з циркулярної економіки стають важливими напрямками політики. Держави також активно має впроваджувати стратегії сталого розвитку, що спрямовані на збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Одним з головних пріоритетів має бути спрямування зусиль на зменшення економічної нерівності, що включає підвищення мінімальної заробітної плати, розвиток програм соціального захисту, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров'я для всіх верств населення. Державні органи мають прагнути забезпечити рівні можливості для всіх громадян, незалежно від їх соціального, економічного чи етнічного походження. Це включає підтримку малого і середнього бізнесу, розвиток інфраструктури у постраждалих від воєнних дій регіонах та сприяння зайнятості серед молоді та інших постраждалих від війни груп населення [5].

Складна ситуація в економіці, викликана війною, не повинна обмежувати розширення міжнародних торговельних угод та активну участь органів влади у глобальних економічних організаціях, які стають пріоритетами у всіх сферах. Це сприяє доступу до нових ринків, залученню іноземних інвестицій та технологій.

Державні інститути мають активно використовувати економічну дипломатію для просування своїх економічних інтересів за кордоном, це включає розвиток економічних відносин, залучення інвестицій і підтримку національних компаній на міжнародному ринку. Важлива роль належить центральному банку, який має використовувати інструменти монетарної політики для підтримання економічної стабільності, зниження інфляції та стимулювання повоєнного економічного зростання [6].

Економічна політика передбачає оптимізацію урядових витрат та стимулювальну податкову політику спрямовану на стимулювання економічної активності, особливо під час війни, що включає інвестиції в інфраструктуру,

соціальні програми та підтримку бізнесу. Таким чином, сучасна економічна політика повоєнного відновлення характеризується прагненням до технологічної інновації, екологічної стійкості, соціальної справедливості та глобальної інтеграції, саме адаптація до нових викликів і можливостей дозволяє державі забезпечувати стабільний економічний розвиток та підвищення добробуту населення незважаючи на війну.

Економічна політика базується на певних теоретичних засадах, які визначають її зміст, методи і механізми реалізації. Основними теоретичними засадами економічної політики є класична економічна теорія, яка представлена працями видатних економістів Адама Сміта, Давида Рікардо та Джона Стюарта Мілля, вони акцентували увагу на невтручанні держави в економіку (принцип «laissez-faire»). За цією теорією, ринок саморегулюється за допомогою «невидимої руки», визначеної в праці Адама Сміта «Дослідження про природу та причини багатства народів» в 1776 році, і втручання держави необхідне лише для забезпечення правової бази та захисту прав власності [7].

Іншим важливим підходом та підґрунтям економічної політики держави є Кейнсіанська економічна теорія, найвидатнішим представником якої є Джон Мейнард Кейнс, що у своїй праці «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» в 1936 році, аргументував, що ринок не завжди здатен забезпечити повну зайнятість і стабільний економічний розвиток. Він вважав, що держава повинна активно втручатися в економіку через фіскальну та монетарну політику, щоб стимулювати сукупний попит і подолати економічні цикли. На зміну революційній теорії кейнсіанства та посткейнсіанства, прийшла в 70-ті роки 20 століття, теорія монетаризму, пов'язана з іменем Мілтона Фрідмана, вона стверджує, що основним інструментом регулювання економіки має бути контроль за грошовою масою. Монетаристи вважають, що стабільний рівень грошової маси веде до стабільності цін і передбачуваності економічних умов [8].

В сучасних умовах суттєву роль в формуванні і реалізації економічної політики держави має інституціоналізм, що наголошує на важливості

інституцій та їх впливі на економічний розвиток країни в цілому та територіальних громад. Представники цього напрямку вважають, що економічна політика повинна враховувати історичні, культурні та соціальні фактори, які впливають на функціонування економічних систем. Інституціоналізм наголошує на важливості правових, політичних, соціальних та економічних структур і норм, які формують економічні результати. Інституціоналізм як економічна теорія має багату історію та багато видатних представників, які зробили значний внесок у розвиток цього напрямку, це Торстейн Веблен (Thorstein Veblen) і його відомі праці, а саме «Теорія бездіяльного класу» («The Theory of the Leisure Class», 1899). У цій праці Веблен аналізує економічну поведінку та соціальні структури, критикуючи показне споживання та роль привілейованих класів. «Теорія ділового підприємництва» («The Theory of Business Enterprise», 1904), в якій Веблен досліджує взаємодію між бізнесом і індустріальним процесом, підкреслюючи вплив бізнесменів на економіку [7].

Джон Р. Коммонс (John R. Commons) в своїй праці «Інституційна економіка: її місце в політичній економії» («Institutional Economics: Its Place in Political Economy», 1934) розвиває концепцію інституційної економіки, наголошуючи на важливості колективних дій і ролі інституцій у формуванні економічної політики. Також важливою є праця «Правові основи капіталізму» («Legal Foundations of Capitalism», 1924), в якій він підкреслює роль права в економічних процесах, підкреслюючи значення правових інституцій для функціонування капіталістичної економіки. Значний внесок в розвиток теорії і практики інституціоналізму зробив Вільямсон Олівер (Oliver E. Williamson) в праці «Економічні інституції капіталізму: фірми, ринки, реляційні контракти» («The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting», 1985), в якій він досліджує структури корпоративного управління та контракти, що регулюють економічну діяльність, розвиваючи теорію транзакційних витрат та в праці «Маркети і ієрархії: аналіз антимонопольних наслідків» («Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications», 1975) де він аналізує структури управління та їхній вплив на ринкову ефективність [9].

Для економічної політики держави важливу роль відіграли праці Дугласа Норта (Douglass C. North), а саме «Інституції, інституційна зміна та економічні результати» («Institutions, Institutional Change and Economic Performance», 1990), де він досліджує, як інституційні зміни впливають на економічні результати, і підкреслює важливість інституційної еволюції для економічного розвитку і його робота «Зростання та структурна зміна в економічній історії: повчання від постіндустріального капіталізму» («Growth and Structural Change in Economic History: Lessons from Post-Industrial Capitalism», 1981), в якій він аналізує історичні приклади економічного зростання та структурних змін, акцентуючи увагу на ролі інституцій. Значне доповнення до теоретичних основ економічної політики зробив Еліонор Остром (Elinor Ostrom) в праці «Управління спільними ресурсами: еволюція інституцій колективної дії» («Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action», 1990), в якій він досліджує механізми колективного управління спільними ресурсами і показує, як спільноти можуть ефективно управляти ресурсами без втручання держави, також відома його праця «Розуміння інституційного різноманіття» («Understanding Institutional Diversity», 2005): Остром розвиває теорію інституційного різноманіття, пояснюючи, як різні інституції можуть забезпечувати успішне управління спільними ресурсами [6].

Інституціоналізм значно вплинув на розуміння економічних процесів, наголошуючи на важливості інституцій у формуванні економічної поведінки та результатів. Праці видатних інституціоналістів, таких як Торстейн Веблен, Джон Р. Коммонс, Вільямсон Олівер, Дуглас Норт та Еліонор Остром, є важливими джерелами для дослідження сучасної економічної політики та розвитку інституційних підходів у економіці. Цей підхід підкреслює, що ефективність економічної політики значною мірою залежить від якості і розвитку інституцій, які впливають на поведінку економічних суб'єктів. Правові інституції, такі як система законодавства і правовий захист власності, створюють фундамент для стабільного економічного розвитку. Чіткі та прозорі

правові норми знижують ризики для інвесторів і підприємців, сприяють розвитку бізнесу та стимулюють економічну активність [10].

Політична стабільність і ефективні державні установи є ключовими факторами для реалізації економічної політики повоєнного відновлення в Україні. Так, ефективні політичні інституції забезпечують прозорість, підзвітність і ефективність управління, що сприяє зростанню довіри до державних органів і стимулює економічну активність. Інституціоналізм підкреслює важливість інвестування в людський капітал через систему освіти, так, якісна освіта забезпечує підготовку кваліфікованої робочої сили, яка є необхідною для інноваційного розвитку та зростання продуктивності. Соціальні норми і культурні цінності також відіграють важливу роль у формуванні економічної поведінки, наприклад, рівень довіри у суспільстві впливає на рівень економічної активності і співпраці між економічними суб'єктами [11].

Інституціоналістський підхід підкреслює роль регуляторних органів у забезпеченні справедливих і конкурентних ринкових умов, саме ефективні регуляторні органи запобігають монополізації, захищають права споживачів і підтримують стабільність фінансових ринків. Серед цих структур, в умовах повоєнного відновлення важливу роль відіграє банківська система, фондові ринки та інші фінансові інститути, що забезпечують мобілізацію та ефективний розподіл фінансових ресурсів на воєнні цілі. Стабільність і надійність цих інституцій є критично важливими для забезпечення економічного зростання і стійкості економіки навіть в умовах воєнно-політичної кризи [12].

Особливі функції покладаються на Міжнародні економічні організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Світова організація торгівлі, що відіграють важливу роль у формуванні глобальних економічних правил і стандартів, сприяють фінансуванню повоєнного відновлення економіки, від них залежить економічна стабільність, розвиток та інтеграція країни у світову економіку та глобальний ринок. Інституціоналізм також звертає увагу на необхідність регулювання діяльності транснаціональних корпорацій, щоб забезпечити справедливий розподіл прибутків, захист

навколишнього середовища і дотримання трудових прав громадян, особливо на постраждалих територіях. Досвід показує, що країни з сильними інституціями, такі як Німеччина, Швеція та Південна Корея, демонструють високі темпи економічного розвитку і соціальної стабільності, це свідчить про важливість інституційної якості для економічного успіху [11].

І навпаки, країни з слабкими інституціями, як правило, стикаються з проблемами корупції, політичної нестабільності і економічного застою, що доводить необхідність реформування і зміцнення інституцій для забезпечення ефективної економічної політики. Інституціоналізм значно впливає на сучасну економічну політику, підкреслюючи важливість правових, політичних, соціальних та економічних інституцій у формуванні стабільної та ефективної економічної системи. Ефективні інституції сприяють економічному зростанню, соціальній справедливості та політичній стабільності, що є ключовими умовами для довгострокового розвитку і добробуту країни [13].

Економічна політика є основою соціально-економічного розвитку територіальних громад, вона спроможна мотивувати населення та підприємства певних територій, об'єднує їх інтереси та створює основу побудови гештальту майбутнього. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) «територіальну громаду» визначає, як мешканців, які об'єднані місцем постійного проживання, що є самостійною адміністративно-територіальною одиницею, є нерозривною територією на якій влада вирішує питання місцевого розвитку [23].

Партисипативна модель публічного управління громадами в Україні робить мешканців територій найбільш зацікавленими у покращенні умов існування і життєдіяльності, вони об'єднані спільним баченням шляхів вирішення проблем. Отже, економічний розвиток є важливою складовою політики кожної територіальної громади, яка має бути орієнтована на збільшення показників виробництва, торгівлі, послуг тощо. Сталість територіального розвитку економіки забезпечується ефективністю у використанні ресурсного потенціалу, соціального та людського капіталу.

Органи влади несуть повну відповідальність за безпечне середовище для людей та бізнесу, за створення умов рівного доступу до соціальних і матеріальних благ [24].

Зважена тактика і стратегія, ефективне планування при розробці стратегій розвитку територіальних громад, регламентованих на міжнародному рівні 17 Цілями сталого розвитку та Указом від 30.09.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», дають можливості чітко визначити соціально-економічні пріоритети економічної політики держави [5]. Країна, в умовах воєнної агресії будує економічну політику в умовах падіння рівня життя населення, зростання безробіття, міграції, руйнації бізнесових структур, екологічної рівноваги, виробничих потужностей промисловості і сільського господарства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, економічна політика є центральним інструментом державного управління економікою, що спрямована на досягнення сталого економічного розвитку, зростання добробуту населення та збереження макроекономічної стабільності. Вона формує умови для економічної діяльності, регулює ринкові процеси та забезпечує соціальну справедливість. Основні складові економічної політики включають управління державними доходами і видатками з метою впливу на економічний розвиток, розподіл ресурсів та перерозподіл доходів, здійснення контролю за грошовою масою та процентними ставками для забезпечення цінової стабільності та сприяння економічному зростанню.

Важливою складовою економічної політики держави є торговельна політика, яка полягає в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності для захисту внутрішнього ринку та стимулювання експорту. Центральним пріоритетом економічної політики держави є соціальне управління, що передбачає заходи з підтримки соціальної захищеності населення, включаючи

пенсійне забезпечення, соціальні виплати та послуги. В умовах формування економічної політики відновлення потрібно покращити використання різноманітних інструментів, таких як податки, державні витрати, регулювання процентних ставок, валютний курс, квоти та тарифи, які підлягають адаптації в залежності від економічних умов та стратегічних цілей держави.

Системний підхід, що базується на врахуванні взаємозв'язків між різними секторами економіки та компонентами політики, гнучкості, тобто здатності до адаптації в умовах зміни економічної ситуації має застосовуватись на всіх рівнях державного адміністрування. Має бути забезпечена відкритість процесу прийняття рішень та контролю за їх виконанням, наукова обґрунтованість прийняття управлінських рішень, що є гарантом стабільності функціонування державного і приватного секторів для досягнення загальноекономічних цілей. Змінність глобальних економічних умов, воєнні дії вимагають від держави готовності до швидкого реагування та корекції економічної політики. Загалом, економічна політика держави є складною і багатогранною системою заходів, яка потребує ретельного планування, гнучкості і наукового підходу для забезпечення відновлення економіки країни.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

Аналіз механізмів реалізації економічної політики держави в умовах воєнної агресії є комплексним процесом, який включає в себе розгляд різних аспектів управління економікою під час воєнного стану і з перспективою повоєнного відновлення. Відбулось суттєве збільшення державних витрат на оборону та безпеку, введено пряме фінансування армії, техніки, медицини для військових та евакуаційних заходів. Перерозподіл бюджету в 2022 році (рис. 2.1) дозволив провести скорочення неважливих витрат та перенаправити кошти на критичні для виживання галузі. Уряд провів значну роботу по залученню зовнішньої допомоги, по збільшенню фінансової та матеріальної підтримки від міжнародних організацій та партнерів [34].

Рис. 2.1. Видатки державного бюджету України

Джерело: [34].

У 2023 році економіка України демонструвала ознаки відновлення після значного падіння в 2022 році. Реальний ВВП виріс на 5-6 %, однак все ще залишається на рівні 75-76 % від довоєнного рівня 2021 року. В першій половині року спостерігався спад ВВП, але в другій половині почалося відновлення завдяки стабілізації внутрішньої ситуації та міжнародній підтримці. Сільське господарство: Незважаючи на втрати у понад 40 млрд доларів через зниження врожайності та скорочення площ, сектор залишався стабільним, його частка в експорті зросла з 34% до 41%. Металургійна промисловість та гірничодобувна галузь зазнали значних втрат через бойові дії та пошкодження інфраструктури, відновлення виробництва відбувалося повільно через постійні ризики [28].

ІТ-сектор теж продовжував зростати та адаптуватися до нових умов, збільшивши свою частку в експорті з 8% до 12 %, ця галузь залишається важливою складовою економіки завдяки високій адаптивності до змін. Енергетичний сектор зазнав значних атак з боку Росії, що вплинуло на стабільність енергопостачання, незважаючи на це, зусилля щодо відновлення інфраструктури тривали протягом всього року [37].

В переробній промисловості відновлення відбувалося нерівномірно, зокрема, багато підприємств довелося релокувати через бойові дії. Середні підприємства постраждали найбільше, їм необхідні суттєві гранти та кредити для відновлення. Західні області України демонстрували підвищену економічну активність через приплив внутрішньо переміщених осіб (ВПО), це призвело до зростання локальних ринків та сприяло стабільності у цих регіонах.

Інфляція значно сповільнилася до кінця року, знизившись до 5-6 %, що значно менше порівняно з високим рівнем у 2022 році. Основними чинниками стабілізації стали зовнішня фінансова допомога та припинення монетарного фінансування дефіциту бюджету. У 2023 році Україна отримала значну зовнішню фінансову допомогу від різних міжнародних партнерів та організацій, загальний обсяг фінансової підтримки перевищив 45 мільярдів доларів, з яких до кінця жовтня було отримано понад 35 мільярдів доларів, з

них 24,3 мільярда доларів становили позики. Основними джерелами допомоги були Європейський Союз – понад 8 мільярдів доларів, США – 6 мільярдів доларів, Міжнародний валютний фонд (МВФ) – 2,7 мільярда доларів, Канада – 1,76 мільярда доларів, Світовий банк – 547 мільйонів доларів [34].

Також, варто відзначити значний внесок ряду країн, це Польща, яка надала 6,21 мільярда доларів, Німеччина – 19,58 мільярда доларів, Велика Британія – 11,67 мільярда доларів. Програма PEACE in Ukraine Світового банку стала головним фінансовим інструментом для об'єднання зусиль донорів, спрямованих на підтримку України. Крім цього, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та інші європейські установи також активно залучаються до фінансування відновлення та модернізації країни. Ця допомога надходила різними шляхами, включаючи гранти, позики, гуманітарну допомогу та підтримку конкретних проектів у сфері відновлення та модернізації. Хоча у 2023 році обсяги допомоги залишалися значними, спостерігається тенденція до їх поступового зниження, що, ймовірно, продовжиться у наступні роки (Mirgor Weekly) (Finance.ua) [35].

Банківська система України залишалася стабільною, з високими рівнями капіталізації та ліквідності (рис. 2.2). Це дозволило банкам активно надавати кредити, що сприяло підтримці економіки. Міжнародні резерви Національного банку зросли до рекордних 40,5 мільярдів доларів, значною мірою завдяки зовнішній допомозі. Курс гривні залишався відносно стабільним протягом більшої частини року, завдяки валютним інтервенціям НБУ. На кінець року середньорічний курс становив 36,6 гривень за долар. Однак, значний дефіцит бюджету, який сягав 20 % від ВВП, залишався однією з головних економічних проблем. Для його покриття Україна активно залучала міжнародну допомогу, що дозволило профінансувати основні видатки, включаючи оборону. Загалом, економічні показники України в 2023 році відображають складну ситуацію, зумовлену наслідками війни, але водночас показують ознаки поступового відновлення завдяки внутрішнім зусиллям та міжнародній підтримці [35].

Рис. 2.2. Приріст заощаджень у 2023 році

Джерело: [35].

Підвищення ефективності економічної політики держави пов'язане з введенням воєнного податку, додатковими податками для фінансування воєнних потреб, підвищенням контролю над інфляційними процесами. Були проведені дії з підтримки стабільності національної валюти через інтервенції на валютному ринку та регулювання процентних ставок, що стабілізувало банківську систему, забезпечило зростання ліквідності банків для уникнення паніки та масового зняття коштів, обмежена емісія дозволила покрити державні витрати створила умови контролю над інфляцією. Відбулась заборона експорту критичних товарів, продуктів харчування та палива, здійснюється підтримка імпорту стратегічних ресурсів, полегшуються умови для ввезення необхідних товарів, таких як зброя, медичні препарати, також запроваджуються квоти і мита, контроль над імпортом та експортом для забезпечення національних інтересів.

Зарубіжний досвід показує результативність проведення націоналізації стратегічних підприємств для забезпечення контролю над критично важливими галузями, ці дії можна пов'язати з стимулюванням військового виробництва, заохочення підприємств до переорієнтації на виробництво військової техніки та матеріалів. Позитивно впливає на ефективність економічної політики збільшення державного замовлення для стратегічно важливих галузей, так забезпечення аграрних підприємств замовленнями для стабілізації виробництва та економіки сприяє покращенню продовольчої безпеки. На покращення економічної ситуації впливає підтримка внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом, працевлаштуванням, медичною допомогою та освітою. Також, потрібно зберегти або підвищити виплати для вразливих категорій населення, збільшувати кількість програм з реабілітації та психологічної підтримки, нарощувати допомогу постраждалим від бойових дій та їх сім'ям [26].

Це стає можливим при зміцненні інституційної спроможності системи публічного адміністрування, забезпечення ефективної роботи державних органів влади та органів місцевого самоврядування в умовах воєнно-політичної кризи. Уряд повинен покращити координацію між урядом та приватним сектором, створити ефективні механізми співпраці для вирішення нагальних проблем. Так, стан системи публічного управління має бути таким, щоб протидіяти корупції, посилювати контроль над використанням державних коштів та допомоги.

Для цього потрібна прозорість в інформуванні населення про напрями і пріоритети економічної політики, органи влади мають надавати точну інформацію про стан економіки, соціальні програми та фінансування військових дій. Важлива протидія дезінформації, активна боротьба з фейковими новинами та пропагандою, що може дестабілізувати суспільство. Ефективна реалізація економічної політики в умовах воєнної агресії вимагає комплексного підходу та швидкої адаптації до змін. Головною метою є забезпечення

стабільності економіки, підтримка обороноздатності, соціальної справедливості та мінімізація негативних наслідків для населення [23].

У 2023 році економіка Житомирської області характеризувалася різними показниками, що відображають стан її розвитку по галузях та загальний економічний стан. Так, валовий регіональний продукт У 2023 році в Житомирській області становив 90,1 мільярда гривень. Цей показник відображає економічну активність в області, яка відновлювалася після викликів, спричинених війною та економічною нестабільністю, у порівнянні з попередніми роками, економічні показники області демонструють позитивну динаміку зростання, що свідчить про поступове відновлення економіки і відображається в структурі надходжень до бюджету області рис. 2.3 [37].

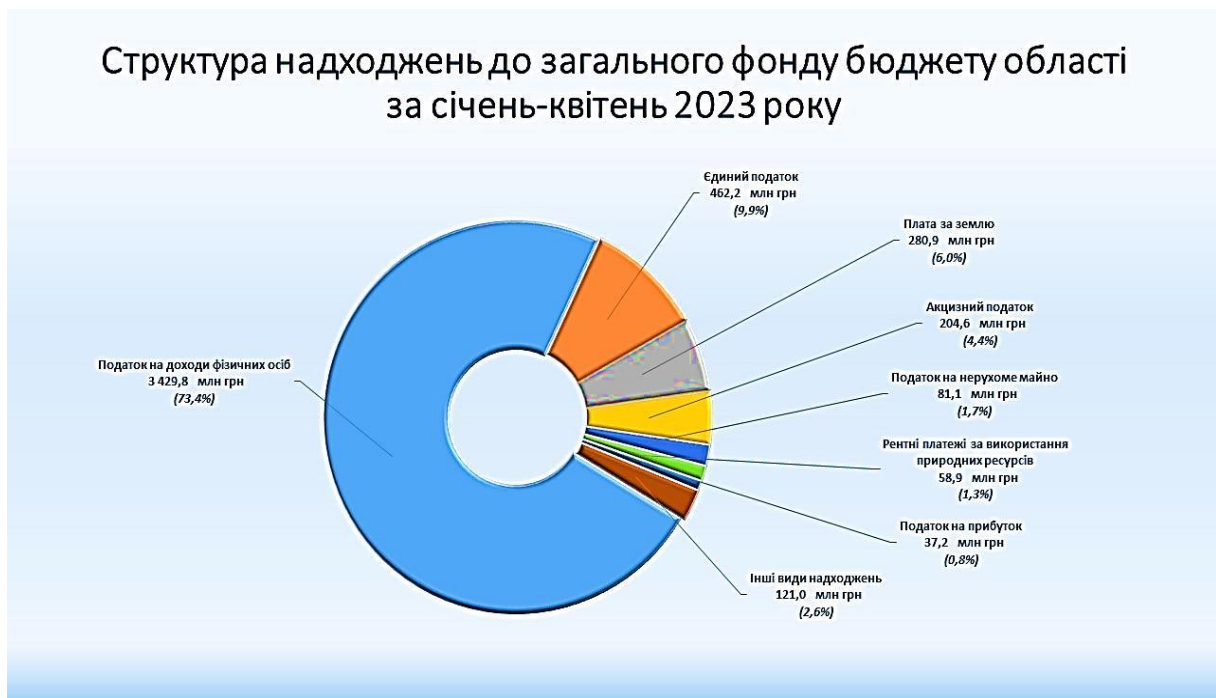

Рис. 2.3. Структура надходжень до бюджету Житомирської області

Джерело: [37].

У 2023 році економічні показники Житомирської області показали різні тенденції в залежності від галузі. Промисловий сектор Житомирської області демонстрував змішану динаміку, в сфері видобувної промисловості збільшився видобуток корисних копалин, що є важливим через економічні виклики та труднощі з експортом продукції. Виробництво будівельних матеріалів та

харчових продуктів зросло, що частково компенсувало втрати інших секторів, це пов'язане з відновленням внутрішнього попиту та державними замовленнями.

Сільське господарство традиційно є важливою галуззю для Житомирської області, виробництво зернових культур залишилося на стабільному рівні, незважаючи на труднощі з логістикою та зовнішніми ринками. Молочне виробництво теж залишалося стабільним з тенденцією до невеликого зростання, завдяки місцевим ринкам та підтримці держави. Транспортна галузь отримала значну підтримку для ремонту та розвитку інфраструктури, на ремонт доріг були виділені значні кошти, що покращило транспортну доступність і зменшило витрати на логістику. Внутрішня торгівля відновилася після спаду, пов'язаного з війною, завдяки стабілізації економічної ситуації та збільшенню купівельної спроможності населення, це збільшило надходження місцевих податків, рис. 2.4 [37].

Рис. 2.4. Надходження місцевих податків до місцевих бюджетів Житомирської області

Джерело: [37].

Енергетичний сектор, як і у багатьох інших регіонах України, зазнав труднощів через військові дії, відбувалися перебої з постачанням електроенергії, але заходи щодо відновлення інфраструктури дозволили стабілізувати ситуацію до кінця року. Соціальні видатки залишалися пріоритетом для бюджету області, зросли витрати на зарплату, освіту та охорону здоров'я, продовжувалося фінансування освітніх та медичних закладів, що сприяло підвищенню рівня життя населення та забезпеченню базових потреб населення громади рис. 2.5 [37].

о

Рис. 2.5. Структура видатків бюджету Житомирської області

Джерело: [37].

В цілому, економічні показники Житомирської області у 2023 році демонстрували ознаки відновлення після кризи, спричиненої війною.

Відновлення було нерівномірним, залежно від галузі, але загальна тенденція до зростання та стабілізації економіки була очевидною. Доходи обласного бюджету за перше півріччя 2023 року склали 3,14 мільярда гривень, з яких значна частина надійшла у вигляді трансфертів з державного бюджету, витрати обласного бюджету на 2023 рік затверджені у розмірі 21,7 мільярда гривень, що включає як загальний, так і спеціальний фонди. Завдяки підтримці з державного бюджету, у 2023 році було виділено значні кошти на відновлення економіки [37].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

В умовах воєнної агресії економічна політика повинна швидко адаптуватися до нових викликів, забезпечуючи підтримку військових зусиль і мінімізацію економічних збитків. Основна увага має приділятися мобілізації ресурсів для оборонних потреб, захисту критичної інфраструктури та підтримки стабільності економіки. Пріоритети економічної політики є збільшення витрат на оборону, закупівлю військової техніки та підтримку армії, соціальна підтримка населення: забезпечення соціальної захищеності та допомоги переміщеним особам і постраждалим від воєнних дій.

Метою економічної політики є розробка заходів спрямованих на економічну стабілізацію та підтримку економічної активності, забезпечення робочих місць тощо. Важливо залучити додаткові ресурси, провести емісію військових облігацій, збільшити міжнародну фінансову допомогу. Сьогодні потрібно створити стратегічні запаси продовольства та енергоносіїв, підтримати національних виробників сільськогосподарської продукції та розвивати альтернативні джерела енергії, ввести обмеження на експорт критичних товарів та стратегічних матеріалів, надати пільги та субсидії для підприємств, що беруть участь у виробництві військової продукції або забезпечують критичні потреби економіки. Задача уряду створити умови для

швидкого відновлення бізнесу в постраждалих регіонах після завершення воєнних дій, залучити населення до економічних ініціатив, спрямованих на підтримку оборонних зусиль, розвивати волонтерський рух та підтримувати громадські організації для надання допомоги постраждалим. В умовах воєнної агресії економічна політика держави набуває особливого значення і вимагає чіткої координації, швидкої адаптації та максимальної мобілізації ресурсів для забезпечення національної безпеки та підтримки стійкості економіки.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Удосконалення економічної політики держави в умовах повоєнного відновлення потребує комплексного підходу, що включає різні напрями, які повинні стабілізувати економіку, відновити інфраструктуру, покращити соціальний захист населення та стимулювати економічне зростання. Найважливішим напрямом залишається покращення фіскальної політики, бюджетної стабільності через забезпечення ефективного управління державним бюджетом, зосередження уваги на скороченні внутрішнього і зовнішнього дефіциту та оптимізації державних витрат. В умовах повоєнного відновлення найактуальнішим стає прискорення податкової реформи, введення стимулюючих податкових механізмів для підтримки бізнесу, особливо малих і середніх підприємств, та забезпечення справедливого податкового навантаження на кожного громадянина [21].

Сучасна податкова система України має ряд недоліків, які негативно впливають на відновлення економіки та функціонування бізнес-середовища. Перш за все, це складність та непередбачуваність податкового законодавства, його часті зміни, що створює невизначеність для бізнесу і ускладнює довгострокове планування відновлення економіки. Українське податкове законодавство є складним та часто незрозумілим, що потребує значних ресурсів для його дотримання та інтерпретації. Іншою проблемою є високе податкове навантаження, хоча номінальні ставки податків можуть бути конкурентними, загальне податкове навантаження, включаючи додаткові збори та внески, є високим, що стримує розвиток бізнесу і економічну активність [28].

В Україні високі ставки непрямих податків, таких як ПДВ, що ускладнює діяльність підприємств і підвищує кінцеву ціну товарів та послуг. Але самою великою проблемою залишається високий рівень корупції в податкових органах, що призводить до нерівномірного застосування податкових правил та

створення додаткових витрат для бізнесу. Є також, багато адміністративних бар'єрів, складна процедура податкового адміністрування та численні бюрократичні перепони ускладнюють процес подання податкової звітності та сплати податків. Неадекватною залишається система податкових пільг та стимулів, вона є непрозорою і складною для розуміння, що обмежує її ефективність. Часті зміни в податкових пільгах та стимулюючих механізмах створюють невизначеність для інвесторів і бізнесу [29].

Заважає ефективному відновленню економіки велика частка тіньового сектору, тобто значна частина економічної діяльності відбувається в тіньовому секторі, що призводить до втрат податкових надходжень та створює неконкурентні умови для легального бізнесу. З боку органів публічної влади визначається недостатній контроль та моніторинг тіньової економіки, що ускладнює боротьбу з ухиленням від сплати податків. Заважає реформуванню податкової системи технологічна відсталість, недостатнє впровадження сучасних технологій у податкове адміністрування, що обмежує ефективність податкових органів та ускладнює процеси для платників податків.

Відсутність інтегрованих систем для обміну інформацією між різними державними установами ускладнює податковий контроль та адміністрування. Недоліки податкової системи України створюють значні перешкоди для розвитку бізнесу та економіки загалом. Для покращення ситуації необхідно спростити податкове законодавство, знизити корупцію, оптимізувати податкове навантаження, забезпечити прозорість та передбачуваність системи податкових пільг, боротися з тіньовою економікою та активно впроваджувати цифрові технології в податкове адміністрування [30].

Повоєнне відновлення стримується відсутністю стабільності цін на основні види товарів і послуг через неефективну монетарну політику в сфері регулювання облікової ставки та управління грошовою масою. Потрібна державна підтримка стабільного обмінного курсу гривні для запобігання валютних коливань і підтримки інвестицій. Нестабільність цін в Україні є серйозною економічною проблемою, яка має кілька основних причин і

наслідків. Інфляція в Україні часто перевищує цільові показники, що призводить до зростання цін на товари і послуги так, у 2022 році, інфляція сягнула двозначних цифр, що суттєво вплинуло на купівельну спроможність населення [23].

Вартість енергоносіїв, таких як газ і електроенергія, значно коливається, що впливає на собівартість виробництва та кінцеві ціни на товари. Курс національної валюти часто змінюється, що впливає на ціни імпортованих товарів і сировини. Девальвація гривні призводить до зростання цін на імпортовані товари та інфляційного тиску на внутрішньому ринку. Україна імпортує значну частку необхідних товарів і сировини, тому коливання валютного курсу безпосередньо впливає на ціни на внутрішньому ринку.

Військовий конфлікт, окупація частини території України та військові дії в країні створюють додаткові витрати для бізнесу і держави, що призводить до зростання цін, також, невизначеність політичної ситуації та зміни в політичному курсі впливають на економічну стабільність і рівень цін. В Україні цінова нестабільність викликана сезонними коливаннями цін на сільськогосподарську продукцію, що спричиняє підвищення цін на продукти харчування протягом року, непередбачувані погодні умови впливають на врожай.

Політика ціноутворення неефективна у зв'язку з високим монополізмом та олігополією на ринках, обмежену конкуренцію. Домінування великих компаній у певних секторах, таких як енергетика та транспорт, призводить до нестабільності цін через монопольне встановлення цін. неефективність регулюючих органів і корупція впливають на прозорість цінових процесів та створюють додаткові витрати для бізнесу, які відображаються в кінцевих цінах.

Також, часті зміни у законодавстві та податкових нормах створюють додаткові ризики для бізнесу, що впливає на цінову політику підприємств.

Отже, нестабільність цін в Україні спричинена комбінацією внутрішніх та зовнішніх факторів, включаючи інфляційний тиск, волатильність валютного курсу, військові дії, сезонні коливання, монопольні структури на ринках та

інституційні проблеми. Для покращення ситуації необхідно здійснювати комплексні заходи, спрямовані на макроекономічну стабілізацію, підвищення конкурентоспроможності економіки, зміцнення інституційної спроможності та забезпечення прозорості ринків.

Основною складовою економічного відновлення є ефективна інфраструктурна політика в Україні, що стикається з численними проблемами, які впливають на розвиток транспортної, енергетичної, комунальної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Сьогодні ця сфера має недостатнє фінансування та обмежену ресурсну базу. Відсутність достатнього фінансування з державного бюджету та недостатня підтримка з боку міжнародних фінансових організацій стримує розвиток інфраструктурних проєктів, приводить до недостатнього інвестування в модернізацію та ремонт існуючої інфраструктури, особливо в дорожньому секторі, залізничному транспорті та енергетичній сфері.

Приходиться використовувати старе обладнання, так багато інфраструктурних об'єктів, таких як мости, дороги, залізничні шляхи, енергетичні установки, побудовані ще за радянських часів і потребують оновлення. Ситуацію ускладнює значний знос інфраструктури, що призводить до частих аварій, збоїв у роботі та високих експлуатаційних витрат. Високий рівень корупції у сфері державних закупівель та будівництва призводить до неефективного використання коштів, затримок у реалізації проєктів та погіршення якості виконаних робіт. Також, присутня недосконалість управлінських процесів, відсутність прозорості та підзвітності у плануванні і реалізації інфраструктурних проєктів негативно впливають на їх результативність [36].

Військові дії привели до знищення значної частини інфраструктури, викликали значні руйнування інфраструктурних об'єктів, що потребує додаткових ресурсів на відновлення. Постійна загроза військових дій ускладнює планування довгострокових інфраструктурних проєктів та залучення інвесторів. Має місце недостатній рівень технологічного розвитку та

впровадження сучасних технологій у будівництво та обслуговування інфраструктури, недостатній рівень цифровізації та автоматизації управлінських процесів у сфері інфраструктури ускладнює ефективний контроль та моніторинг стану об'єктів. Складні та довготривалі процедури отримання дозволів на будівництво та експлуатацію інфраструктурних об'єктів перешкоджають швидкій реалізації проектів [35].

Проблеми інфраструктурної політики в Україні потребують комплексного підходу для їх вирішення. Необхідно збільшити фінансування, боротися з корупцією, модернізувати існуючу інфраструктуру, впроваджувати сучасні технології та створювати сприятливе правове середовище для залучення інвестицій. Це дозволить підвищити ефективність та надійність інфраструктури, що є ключовим фактором економічного розвитку та підвищення якості життя населення. Потрібна реконструкція транспортної мережі, інвестиції у відновлення та модернізацію доріг, мостів, залізниць та аеропортів, відновлення та модернізація енергетичної інфраструктури, включаючи електромережі та об'єкти генерації, для забезпечення стабільного постачання електроенергії [33].

Ефективна економічна політика нерозривно пов'язана з запровадження програм соціальної допомоги для найбільш вразливих категорій населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб, з реформою охорони здоров'я, покращенням доступу до медичних послуг та модернізації медичних закладів для підвищення якості медичної допомоги. Відновлення економіки України неможливе без соціальних трансформацій та побудови соціально-орієнтованої моделі державного управління, це пов'язане з належним суспільним і соціальним добробутом населення. Основним викликом соціально-економічній безпеці країни, в умовах воєнної агресії, є погіршення стану та безпеки соціального благополуччя населення, погіршення демографічних показників, зменшення рівня зайнятості та зростання рівня безробіття, посилення відтоку людських та фінансових ресурсів тощо [31].

Можливість соціального відновлення в Україні пов'язана з соціальною підтримкою постраждалих громадян, стимулюванням процесу покращення умов працевлаштування та праці, залучення молоді, креативних працівників, спрощення умов ведення і створення власного бізнесу тощо. Потрібна ефективна співпраця з урядами, міжнародними організаціями для активізації людського капіталу. Потрібно створити сприятливі умов для внутрішніх і зовнішніх інвестицій, включаючи захист прав власності та полегшення процедур для започаткування бізнесу. Стимулювання розвитку високотехнологічних галузей, підтримка наукових досліджень та впровадження інновацій у виробництво [32].

При досить великому обсязі залучення міжнародної допомоги, потрібно посилювати продовження співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та донорами для залучення фінансової підтримки та експертної допомоги у відновленні країни. Має бути посилена підтримка експорту українських товарів та послуг, включаючи розвиток нових ринків збуту. Комплексне удосконалення економічної політики у повоєнний період має базуватися на збалансованому підході, що враховує потреби економічної стабілізації, соціального захисту та стимулювання економічного зростання. Важливою умовою успіху є також забезпечення прозорості та ефективності державного управління, що сприятиме довірі населення та інвесторів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Для підвищення ефективності економічної політики держави та покращення результативності відновлення соціально-економічних перетворень в країні потрібно чітко бачення пріоритетів та стратегічних напрямів соціально-економічних перетворень. Пріоритетами в умовах продовження воєнної агресії мають залишатись конкурентоспроможність бізнесу, енергозбереження та енергоефективність, відновлення та розвиток інфраструктури та екологічного

балансу, підвищення рівня життя та соціального захисту населення, співробітництво та партнерство. В умовах воєнно-політичної нестабільності економічна політика держави має пріоритетом якісне ресурсне забезпечення стратегічно важливих галузей, покращення економічного стану територіальних громад, розвиток державно-приватного партнерства та міжнародного співробітництва.

ВИСНОВКИ

В процесі написання кваліфікаційної роботи ми прийшли до висновку, що основними пріоритетами економічної політики є відновлення інфраструктури, відбудова зруйнованих об'єктів і забезпечення базових потреб населення. Важливу роль відіграють стратегічне планування довгострокового розвитку, включаючи структурні реформи та модернізацію економіки, інвестиції в інфраструктуру, спрямування значних бюджетних коштів на реконструкцію доріг, мостів, житла, лікарень, шкіл та інших ключових об'єктів.

Доведено, що зосередження державних витрат на програмах відновлення та соціальній підтримці постраждалих регіонів, запровадження податкових пільг і стимулів для бізнесу, що бере участь у відновленні економіки, збереження стабільності цін для запобігання соціальної напруги, забезпечення стабільності фінансової системи через рекапіталізацію банків і доступ до кредитних ресурсів підвищить ефективність економічної політики.

Визначено, що міжнародна допомога, активне залучення міжнародних фінансових інституцій, донорських організацій та урядів інших країн для фінансування відновлення, створення сприятливих умов для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, включаючи гарантії безпеки та захисту інвестицій, реконструкція промислових підприємств, модернізація та відновлення виробництва з акцентом на інновації та підвищення ефективності системи адміністрування є пріоритетами економічної політики відновлення.

Акцентовано увагу на тому, що Україні потрібна всебічна підтримка сільського господарства, відновлення сільськогосподарських земель і ферм для забезпечення продовольчої безпеки, створення нових робочих місць через програми відновлення і державні проекти. Важливо підтримати найбільш вразливі верстви населення, включаючи ветеранів, переміщених осіб та тих, хто постраждав від війни на основі посилення прозорості і підзвітності механізмів контролю за використанням ресурсів, зокрема коштів міжнародної допомоги.

Децентралізація має теж стати пріоритетом економічної політики через підвищення ролі місцевих органів влади в процесах відновлення і розвитку, впровадження екологічно чистих технологій, покращення управління природними ресурсами, реалізації заходів спрямованих на зменшення соціальної напруги і відновлення довіри в суспільстві, підтримки національної ідентичності, зміцнення національної єдності через культурні та освітні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ayoo, C. (2022). Poverty reduction strategies in developing countries. *Rural Development – Education, Sustainability, Multifunctionality*. doi: 10.5772/intechopen.101472.
2. Chrobocinska, K. (2021). Comparative analysis of regional competitiveness in Poland from 2010-2019 in the context of the concept of sustainable development. *Sustainability*, 13(6), article number 3202. doi: 10.3390/su13063202.
3. Demko, G. (1984). *Regional development. Problems and policies in Eastern and Western Europe*. London: Routledge.
4. Dictionary of foreign words. (n.d.). Retrieved from <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D2%E5%F0%E8%F2%EE%F0%B3%FF>.
5. Dourou, E., & Toce, B. (2021). Culture without borders: Cultural heritage management for local and regional development. Retrieved from <https://rm.coe.int/culture-without-borders-cultural-heritage-management-for-localand-reg/1680a28883>.
6. Global, Regional, and Country Analysis. (2019). Retrieved from http://gahp.net/wp-content/uploads/2019/12/PollutionandHealthMetrics-final-12_18_2019.pdf.
7. Goals of sustainable development and Ukraine. (2019). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cilistalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.
8. Grassia, M.G., Marino, M., Mazza, R., Misuraca, M., Zavarrone, E., & Friel, M. (2022). Regional competitiveness: A structuralbased topic analysis on recent literature. *Social Indicators Research*, 2022, 1-26. doi: 10.1007/s11205-022-02951-4.
9. Hopoğlu, S. (2020). Regions and sustainable development. *Regional Imbalances and Regional Development Policies: Turkey Experience*, 1, 11-22.
10. Horan, D. (2022). A framework to harness effective partnerships for the sustainable development goals. *Sustainability Science*, 17(5), 1-15. doi: 10.1007/s11625-021-01070-2.

11. Jenkins, B.R. (2020). Outcome-based management for sustainability. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 38(4), 287-298. doi: 10.1080/14615517.2019.1711340.
12. Kalogiannidis, S., Loizou, E., Kalfas, D., & Chatzitheodoridis, F. (2022). Local and regional management approaches for the redesign of local development: A case study of Greece. *Administrative Sciences*, 12(2), article number 69. doi: 10.3390/admsci12020069.
13. Kurniawan, K. (2019). SWOT analysis for determining sustainability development strategy of the Local Enablers community, a social business ecosystem at Universitas Padjadjaran, Jatinangor, Indonesia. In *International Conference on 4th Industrial Revolution and Its Impacts* (pp. 1-12). Thailand: Walailak University.
14. Law of Ukraine No. 156-VIII “On the Principles of State Regional Policy”. (2015, February). Retrieved from [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19?lang=en#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19?lang=en#Text).
15. Law of Ukraine No. 280/97 “On Local Self-Government in Ukraine”. (1997, May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?lang=en#Text>.
16. Орлатий М., Романюк С., Дегтярьова І. Ресурсний потенціал регіону: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2014. 724 с.
17. Кухарева Г. П. Впровадження світової теорії та практики при реформуванні публічного управління в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №10. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/23.pdf.
18. Публічне управління: шляхи розвитку: у 2 т. / за наук.ред. Ю.Ковбасюка, С.Романюка, О.Оболенського. Київ: НАДУ, 2014. Т.1. 150 с.
19. Адміністративно-територіальний устрій України: Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення: під заг. ред. В. Г. Яцуби. Київ. 2003. – 324 с.
20. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> .
21. Антонюк О. В. Основи етнополітики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Київ: МАУП, 2005. 432 с.

22. Небава М. І., Ткачук Л. М. Управління регіональним розвитком: електронний навчальний посібник. ВНТУ. URL: https://web.posibnyku.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/ (дата звернення 21.09.2023).

23. Моніторинг та оцінка результативності діяльності районних державних адміністрацій та виконкомів рад міст обласного значення Житомирської області за 2018 рік. URL: http://economy-zt.gov.ua/files/1111/оценка_2018%20%281%29.pdf .

24. Чабарай Г. Децентралізація: чого бракує громадам. *Тиждень.ua*. 2018. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/219535> (дата звернення: 15.02.2024).

25. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квітня 1999 р. №586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення: 15.02.2024).

26. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку: України Закон України від 23 березня 2000 р. №1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

27. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. №385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/385-2014-п> .

28. Навчальна програма підвищення рівня професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування «Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні»: під заг. ред. Ю.В.Легенька. Київ. 2013. – 47 с.

29. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. №889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

30. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> .

31. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства: монографія/ за ред. О. Крутій, О.Радченко. Харків: Вид-во АДНДУ, 2015. 396.с.

32. Гуманітарний ресурс демократизації державного управління України: теоретико-методологічний аспект: монографія/ за ред. П.Петровський. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. 212 с.

33. Антонюк О. Основи етнополітики: навч. посіб. Київ: МАУП, 2005. 432 .

34. Коротич О.Б. Комунікації у державних інституціях : навч. посіб. Харків: ХарPI НАДУ Магістр , 2012. 200 с.

35. Кизим М.О., Крамарев Г.В. Аналіз прогресивності структури промисловості та її впливу на зростання економіки в Україні та країнах світу. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2019. Вип.8.

36. Старченко Г.В. Інноваційна модель розвитку економіки України: проектно-орієнтований підхід. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2019. Вип.8.

37. Статистичний бюлетень «Соціально-економічне становище Житомирської області за січень – грудень 2023 року». URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua>.

38. Константинов О.О. Основні підходи до реалізації сучасних механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіону в Україні. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2014. Вип.12.